

Író születik Sipos Lajos:
Tamási Áron
Elektra Kiadóház, Bp.,
2006.

Találós kérdés gyanánt is föltehetnénk, vajon melyik magyar író írta melyik magyar íróról a következőket: „Úgy tűnt föl nekem ezekben a percekben, mint egy hatalmas szép majom”. Tessék szerelmes esteken a Gellért-hegyen sétálni Szabó Dezső szobra körül, és hamarosan Farkaslakára vonatozni Tamási Áron sírjához: Tamási Áron írta Szabó Dezsőről, olvasható *Virasztás* című kötetében.

Mi itt és most azonban nem Tamásiról akarunk szólni, hanem élet- és pályarajzírójáról, Sipos Lajosról. Vagyis egy másik íróról. Jó volna hinni, hogy őt sem kell bemutatni az olvasónak, hiszen mindenki ismerheti őt, mint immár a sokadik generációt nevelő és oktató professzort, mint a Babits-kutatás megkerülhetetlen tekintélyét, a Babits-művek kritikai kiadásának szívet, lelkét és elméjét. Sipos azonban, nincsen jobb szavunk, nagy huncut – tudományszervezői, tudósi, oktatói tevékenysége mellett. Vagyis: írónak készül. Nyolc évvel ezelőtt adta közre a *Babits-olvasókönyv* két vaskos kötetét, amely egy látens új Babits-monográfia volt. Mégpedig igen eredeti módszerrel megírt monográfia: irodalmi szövegek, levelek, dokumentumok sorjázta, egyetlen szerkesztői (szerzői) összekötés nélkül – Sipos „csupán” a jegyzetekben lépett elő. És a két kötetet végigolvasva az olvasó komplett, valóban hiánytalan képet kapott Babitsról. Életrajzot, pályarajzot, de bizony még esztétikai fogódzókat is. Újszerű és – Sipos pályáján – előremutató, sikeres kísérlet volt ez a mű, melynek egyfajta folytatását érezzük a Tamási-biográfiában. Persze ne feledkezzünk meg, hogy 2003-ban megjelentette Babits Mihály életrajzát is, mely ugyancsak előképe mostani könyvének. Ha az *Olvasókönyv* tudósi-szerkesztői trouvaille volt, a Babits-biográfia a több évtizedes kutatómunkán alapuló, remekül megírt írói életrajz példamutató reprezentánsa.

Hiszen voltaképpen ezt kívánjuk hangsúlyozni: Sipos a magyar irodalom egyik nagyszerű hagyományához látszik csatlakozni. Az írói életrajz műfajához, melynek tekintetében a magyar olvasó elkényeztetett, hiszen legkiválóbb íróink írtak legkiválóbb íróinkról – elég csak Gyulai Vörösmartyjára, Mikszáth Jókajára vagy Illyés Petőfijére gondolnunk. Szívünk szerint mégis leginkább azzal az életrajzzal rokonítanánk Sipos könyvét, melyet ugyancsak irodalomtörténész írt: Voinovich Géza nagy Arany-biográfiájával. Amint Voinovich *íróvá* lett e három kötet által, úgy, azt gondoljuk, Sipos Lajost sem

„csupán” kiváló irodalomtörténészként kell említenünk ezután. És milyen érdekes! Mintha íróvá válásának megvolna az a fajta belső logikája (miközben látszólag mindvégig megmarad irodalomtörténésznek), amit több kortárs par excellence szépírónál megfigyelhetünk: ha az *Olvasókönyv* egyfajta posztmodern aktus volt, úgy a Babits-életrajz a szikár „rövidpróza” könyve, a Tamási-biográfia pedig a regényé.

A regényé, amely komótosan, de friss tempóban követi hőse életét és pályáját. Miközben filológiai dokumentálható, hogy a szerző végigolvasta és -kutatta a föl-lelhető Tamási-hagyatékot (ideértve például a Petőfi Irodalmi Múzeumban található, egyelőre csak részben hozzáférhető anyagot), az olvasó egy kifejezetten jó, mindvégig izgalmas regény olvasásának élményével teszi le a könyvet. Sipos műve az életrajzi regények legjobb fajtájából való: pontos, szabatos, gördülékeny stílusú. És ami éppen Tamási Áron esetében különösen fontos: nem hatódik meg hősétől és tárgyától. Az „Azért vagyunk a világon, hogy valahol otthon legyünk benne” Siposnál fejezetcím, nem pedig könyve egészét átható patetikus vezérmotívum. De ha akar, az író él a pátosz eszközével is: például könyve utolsó előtti fejezetében, Tamási temetésének elbeszélésekor – de akkor is rafináltan. „A Farkaslakára (románul: Lupeni) feladott koporsót szállító vagon valahol, valakik vagy a vak véletlen az ország déli részébe, a Zsil-völgyi Lupénybe (románul Lupeni) irányították. Június 8-án Lupényből közölték, a vagon megjött. Június 9-én a holttestet szállító kocsit hozzákapsolták egy Segesvárra induló szerelvényhez. A segesvári vasutasok kiszabadították a vagon, s a holttest még aznap este Székelyudvarhelyre érkezett.” Ez az idézett rész a fejezet elején áll, s gondoljunk bele: mi minden sorjázik ebben a pár sorban, asszociatív, csupán a hívószavak (Segesvár, Zsil-völgye) alapján, egyben micsoda pompásan elkeserítő, jellegzetesen közép-európai abszurd ez. És pátosz is, igen: eszünkbe juthat például az *Emberek a havason*, Szóts István filmremekének emlékezetes halott-szállító epizódja is. És a legnemesebb értelemben vett pátosz hatja át azt az egyszerű kijelentő mondatot, mely e fejezetet zárja: „A Havas azon részén, ahonnan az „Úrasztal kövé”-t elhozták, jó vizű forrás fakadt”. Az „Úrasztal köve”, mint megtudjuk, egy hatalmas kőtömb, melyet Tamási Áron síremlékéhez használtak fel (Sipos nem mulasztja el megemlíteni, hogy „csak három összekapcsolt erdei traktor tudta kimozdítani helyéből”). Ezeket a példákat azért említettük, hogy dicsérjük Siposnak nem csupán filológiai lelkiismeretességét és irodalomtörténeti erudícióját, hanem szépírói érényeit is: a stílári sokszerűséget, a biztos szerkesztést.

Pienták Attila